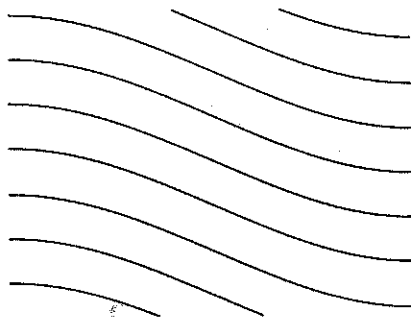

Andragoški center Republike Slovenije
Slovene Adult Education Centre

NOVIČKE

SEPTEMBER 1998/9

- ▲ **DOMAČE NOVIČKE** ● Razširili smo domačo stran Andragoškega centra ● Teden vseživljenjskega učenja 1998 ● Nekaj informacij in ugotovitev o izvajanju programa Usposabljanje za življenjsko uspešnost ● Pregled izobraževanja odraslih v Sloveniji 1998/99
- ▲ **KOTIČEK JE VAŠ** ● Predstavitev študijskih krožkov pri ZPM Ajdovščina ● Ustvarjalnost ne pozna teme ● Beseda Slovenske Istre ● Slepi na Kilimandžaro ● Tretja obletnica delovanja Središča za spodbujanje učenja na DOBI ▲ **PREBRALI SMO ZA VAS** ● Kritično (kolaborativno) akcijsko raziskovanje kot sredstvo raziskovanja in razvoja kurikuluma ▲ **OBVESTILA**
- Okrogla miza *Mediji in vseživljenjskost učenja* ● Diskusijska stran in odprti telefon
- ▲ **POSVETI, KONFERENCE** ▲ **NOVOSTI IZ KNJIŽNICE ACS**

Izdajatelj: Andragoški center Slovenije

PROGRAMSKA ZASNOVA NOVIČK

Novičke so skupni informativni bilten za izobraževanje odraslih v Sloveniji. Z Novičkami želimo izboljšati obveščenost vseh, ki delamo na tem področju ali pa smo kakor koli povezani z izobraževanjem in učenjem odraslih v Sloveniji.

- Uporabniki in naročniki Novičk so lahko posamezniki in organizacije; tisti, ki se ukvarjajo z izobraževanjem in učenjem odraslih poklicno, in tudi tisti, ki delajo to prostovoljno (v društvih, strokovnih, verskih, političnih in drugih prostovoljskih organizacijah).
- Z vsebinsko zasnovo predvidevamo, da bomo v Novičkah objavljali tele vrste informacij o izobraževanju in učenju odraslih doma in v svetu:
  - opis in prikaz dogodkov in dejavnosti v izobraževanju odraslih;
  - razvojne, raziskovalne in druge programe in projekte;
  - sporočila o organizacijah, njihovih potrebah, načrtih in dejavnostih;
  - podatke o izobraževalnih programih in razvoju programov;
  - sporočila o politiki in strategiji izobraževanja odraslih;
  - novosti v upravljanju in zakonodaji;
  - statistične podatke;
  - mnenja, stališča in predloge;
  - podatke in informacije o možnostih in virih za učenje;
  - podatke o napovedanih prireditvah, posvetih, publikacijah in drugih strokovnih dogodkih;
  - prikaze novih knjig, člankov ter didaktičnega in drugega gradiva ter novosti s knjižnega trga;
  - novosti iz naših knjižnic, predvsem iz knjižnice ACS.
- V Novičkah bomo objavljali kratke, jedrnat, objektivne in nepristranske informacije.
- Novičke izhajajo praviloma vsak mesec, gradivo za posamezno številko zbiramo do 10. v mesecu. Za stike s tujino izdamo Novičke trikrat na leto v angleškem jeziku.
- Uporabniki prejema Novičke brezplačno. Tako bo tudi v prihodnje, če bomo lahko stroške za njihovo izdajanje poravnali iz javnih sredstev za izobraževanje odraslih.
- Novičke ureja in izdaja Informacijsko središče ACS.
Odgovorni osebi: mag. Zvonka Pangerc Pahernik, vodja Informacijskega središča, in mag. Maja Korošak, urednica.
- Novičke tiska Tiskarna Štok.
- Prelom: Iztok Kham.
- Naslov uredništva je: Andragoški center Slovenije, Šmartinska 134a, 1000 Ljubljana, telefon: 061 1842 560, faks: 061 445 881, el. naslov: maja.korosak@acs-saec.si

ISSN 1408-6484. Naklada 2400 izvodov

Po mnenju Urada vlade za informiranje št. 23/207-93 z dne 26. 7. 1993 spada bilten Novičke med proizvode, za katere se plačuje 5% davek od prometa proizvodov.

DOMAČE NOVIČKE

Razširili smo domačo stran Andragoškega centra

Tistim, ki pri svojem delu radi uporabljate internet, bo dobrodošla razširitev domače strani Andragoškega centra Slovenije. Tako bo na spletnih straneh po 10. oktobru dostopna tudi predstavitev Tedna vseživljenjskega učenja na domači strani Andragoškega centra, naslov: www.acs-saec.si. Pod ikono Aktualno na naslovni strani poiščite Teden vseživljenjskega učenja ter se nato sprehodite po straneh, ki predstavljajo oba dozdajšnja Tedna in dajejo osnovne informacije o letošnjem. Neposreden naslov Tedna vseživljenjskega učenja na spletnih straneh bomo objavili v oktobrskih Novičkah.

Posebna novost je ta, da bo od 10. oktobra na internetu dostopno tudi glasilo Andragoškega centra Slovenije - Novičke. Na naslovni strani Andragoškega centra (www.acs-saec.si) izberite gumb Publikacije, nato pa gumb Novičke in preglejte izdajo, ki vas zanima. Za zdaj bo dosegljivih zadnjih pet izdaj slovenskih Novičk ter obe letošnji izdaji angleških Novičk, ki sicer izhajajo trikrat letno.

Novičke so predstavljene v formatu, ki spominja na tiskani bilten, hkrati pa vam kazalo omogoča neposreden dostop do posameznega članka. Besedilo lahko poljubno natisnete, zato pričakujemo, da se bo zmanjšalo število prejemnikov tiskanih Novičk. Če ste med tistimi, ki vam internetska različica Novičk zadostuje, nam prosim sporočite, sicer pa bomo v jesenskem času Novičkam priložili anketo, s katero želimo izpopolniti podatke o vaših naslovih in preveriti, ali še vedno želite prejemati tiskani izvod našega biltena.

Podobno velja za TVU-Novičke, bilten projekta Teden vseživljenjskega učenja.

Uredništvo

Teden vseživljenjskega učenja 1998

Razburjenje ob začetku novega šolskega leta se polega, vpisi v formalne in neformalne oblike učenja se zaključujejo, z jesenjo in njenimi vse krajšimi dnevi prehajata v nas nekakšna ustaljenost in umirjenost. Resnobnosti novega učnega obdobja pa se ne bomo prepustili kar tako, ne da bi prej počastili pomen učenja v naših življenjih. To

bomo storili v Tednu vseživljenjskega učenja, ki bo od 19. do 25. oktobra 1998 odprli vrata številnih institucij, ki se kakor koli ukvarjajo z učenjem.

Na Andragoškem centru te dni zaključujemo zbiranje prijav izvajalcev iz vse Slovenije in z veseljem ugotavljamo, da se je njihovo število spet povečalo. Blizu 200 zasebnih izobraževalnih organizacij, ljudskih univerz, društev, šol, vrtcev in mnogih drugih organizacij, katerih primarna dejavnost ni izobraževanje, že mrzlično pripravljajo svoje prireditve. Tudi letos v nekaterih okoljih dejavnosti potekajo usklajeno, nekatere občine ali izobraževalne organizacije prevzemajo koordinativno vlogo in si prizadevajo, da bi Teden zares povezal vse generacije in tako odrazil prisotnost učenja v vseh življenjskih obdobjih in okoliščinah. Tokrat se bodo slovesni, izobraževalni, promocijski in drugi dogodki vrstili vseh sedem dni tedna in pričakujemo, da jih bo spet okrog 1.000. Vse to so pokazatelji, da se je Teden vseživljenjskega učenja v slovenskem prostoru prijel, da ga organizatorji in udeleženci pričakujejo in se ga veselijo.

Pred dnevi smo na Andragoškem centru organizirali srečanje letošnjih izvajalcev in udeležila se ga je skoraj polovica. Izvajalci so prejeli plakat TVU '98, ki bo spet skupni imenovalec prireditev širom po Sloveniji, dozdajšnje izkušnje pa so nas napeljale k novosti: pripravili smo še poseben plakat, v katerega bodo lahko izvajalci vpisali svoje prireditve. Delili smo disketo z različnimi formati logotipa TVU '98, da ga bodo lahko izvajalci umestili v lastna promocijska gradiva. Tistim, ki se sestanka niso mogli udeležiti, bomo promocijsko gradivo poslali po pošti, še bolje pa bi bilo, če bi ga prišli iskat osebno. Koledar prireditev bo pripravljen najkasneje do 12. oktobra, za njegovo distribucijo pa velja ista ugotovitev: najmanj težav bo, če ga bodo izvajalci prevzeli osebno.

Teden vseživljenjskega učenja se bo predstavil tudi na spletnih straneh, zato vas vabimo, da nas po 10. oktobru obiščete tudi na internetu. Predstavitve bomo seveda nenehno dopolnjevali, pri tem pa bomo veseli vsakršnih pobud njenih žobiskovalcev'. Na ta način želimo čim večjemu krogu ljudi približati informacije, ki so bile doslej dostopne le prek Novičk in TVU-Novičk, ter vzbuditi zanimanje za Teden pri tistem delu javnosti, ki je z našima biltenoma še nismo dosegli.

Teden je šele pred nami, toda nekaj misli moramo že zdaj nameniti njegovemu vrednotenju. Tudi letos bodo vsi izvajalci prejeli anketo o izpeljanih prireditvah, rok za oddajo izpolnjenih anket pa je 30. november. Podatke, mnenja in predloge bomo zbrali in analizirali ter jih objavili v slovenskih in angleških TVU-Novičkah, predvidoma v januarju 1999. To je zadnji korak pri izpeljavi letošnjega Tedna, hkrati pa prvi korak pri načrtovanju TVU '99, zato je še kako pomembno, da anketo natančno izpolni in odda čimveč izvajalcev.

Delavci Andragoškega centra Slovenije želimo vsem izvajalcem Tedna vseživljenjskega učenja 1998 uspešno izpeljavo načrtovanih prireditev ter čim večji odziv javnosti, udeležencem pa veliko zadovoljstva in radosti pri odkrivanju in poglobljanju vseh oblik in vrst učenja.

mag. Zvonka Pangerc Pahernik, ACS

Nekaj informacij in ugotovitev o izvajanju programa *Usposabljanje za življenjsko uspešnost*

V predhodnih številkah Novičk ste bili seznanjeni z rezultati evalvacijskega poročila za leti 1996 in 1997. Od takrat je preteklo že nekaj časa, ki je prinesel tudi nekaj sprememb pri delu za program. Za program *Usposabljanje za življenjsko uspešnost* (v nadaljevanju UŽU) delava dve novi sodelavki, in sicer Natalija Žalec na področju usposabljanja učiteljev UŽU in Vilma Malečkar na področju evalvacije programov UŽU. Toliko v vednost vsem tistim učiteljem UŽU in izvajalcem, ki od 1. oktobra 1997 niso izvajali programov UŽU. V nadaljevanju vas želimo seznaniti z nekaterimi podatki oziroma ugotovitvami pri spremljanju programa v t. i. polletnem obdobju, ki obsega čas od 1. oktobra 1997 do 30. junija 1998.

Nekaj osnovnih podatkov o izvajalcih ter udeležencih programa UŽU

V obravnavanem obdobju je program izvajalo 8 organizacij (Stik Izola, Stik Mežica, Euro šola Ljubljana, Doba Maribor, ZKI DU Trzič, Alfabet Štore, Invel Velenje in Dart Lendava) ter izpeljalo 11 skupin programa UŽU s 94 udeleženci. V programu je sodelovalo 14 učiteljev.

Vsi udeleženci programa so bili brezposelni. Od teh je bila 1 skupina absolventov osnovne šole s prilagojenim programom (Alfabet Štore), 4 skupine Romov (3 - Dart Lendava, 1 - Doba Maribor), 6 ostalih skupin brezposelnih (2 - Stik Izola, 1 - Stik Mežica, 1 - Euro šola, 1 - LU Trzič in 1 - Invel Velenje). Glede na spolno strukturo so prevladovali moški (64 %) pred ženskami (36 %). Večina udeležencev je mlajših od 30 let (skupaj 83,7 %), vendar so bili v program vključeni tudi udeleženci, starejši od 30 let (skupaj 16,3 %). Po izobrazbi so prevladovali udeleženci brez osnovne oziroma poklicne izobrazbe. Prevladujejo tisti, ki nimajo niti končane osnovne šole (37,9 %), sledijo s končano osnovno šolo (32 %) in nedokončano poklicno šolo (19,5 %).

Izvedba programa

Predstavili bomo naše ugotovitve glede izbora obravnavanih tem, metod in oblik učenja ter gradiv za udeležence. Naše ugotovitve bodo na tem mestu predstavljene predvsem z vidika nekaterih pomanjkljivosti, ki smo jih v tem obdobju zaznali. To pa seveda ne pomeni, da izvajalke niso prizadevno izvajale programa.

Pri izboru tem so učitelji poleg temeljnih vsebin s področja sporočanja/komunikacije in uporabnega računstva v program vpletali tudi vsebine, ki zadevajo položaj udeležencev (aktivno iskanje dela/zaposlitve, vključevanje v nadaljnje izobraževanje). Vsebine s področja zaposlovanja so v večini primerov predstavili strokovni delavci zavodov za

zaposlovanje; izobraževalne možnosti pa izvajalske organizacije. Obravnavali so torej teme, povezane z aktivnim iskanjem zaposlitve (zaposlitveni načrt, delovanje zavoda za zaposlovanje ter možnosti zaposlovanja v lokalnem okolju), socialno problematiko ter njeno reševanje, možnosti za nadaljnje izobraževanje, predstavitev izobraževalnih programov organizacij, ki delujejo v kraju; metode uspešnega učenja, možnosti aktivnega preživljanja prostega časa v lokalnem okolju. Učitelji programa UŽU so temeljne vsebine programa povezali z aktualno problematiko, ki zadeva ciljno skupino brezposelnih. V prihodnje bi bilo tej problematiki treba nameniti več časa ter jo načrtno povezovati tudi v sklopu temeljnih vsebin s področja sporočanja in računanja, in ne le v sklopu predavanj oziroma predstavitev zunanjih predavateljev. Pri izboru vsebin naj bodo učitelji pozorni na uporabnost pridobljenega znanja za udeležence v življenju tudi po zaključenem usposabljanju v programu. Spodbujajo naj udeležence k dejavnemu sodelovanju pri izboru vsebin oziroma oblikovanju programa, pri čemer naj se upoštevajo interesi, potrebe in značilnosti tako posameznika kot skupine. Glede aktivnosti udeležencev v času usposabljanja pa bi komentirali, da učitelji premalo spodbujajo udeležence k nalogam, ki temeljijo na dejavnejši vlogi udeležencev tako pri oblikovanju programa kot tudi pri izvedbi. Tu je še zlasti mišljeno spodbujanje udeležencev za samoizobraževanje in učenje doma, priprava oziroma izbor virov za učenje vsebin, ki jih bodisi veselijo (poljubne teme) bodisi zadevajo njihov (socialni) položaj. Posamezne teme naj udeleženci tudi sami pripravijo (učitelj jim pri tem pomaga, svetuje) ter jih predstavijo še drugim udeležencem v skupini. S takšnim načinom posameznika spodbujamo k samostojnemu delu, pozitivnemu odnosu do lastne aktivnosti za uresničevanje lastnih interesov, odgovornosti do lastnih odločitev ipd. Pri tem pa je zelo pomembno, da zna učitelj udeleženca programa ustrezno motivirati za samostojno delo, hkrati pa mu tudi pomaga pri motivaciji za nadaljnje izobraževanje.

V praksi se je tudi pokazalo, da je premalo svetovalnega dela oziroma konzultacije s posamezniki. To seveda ni v skladu s splošnimi načeli programa UŽU, saj je individualizacija pouka na ravni posameznika ter načrtovanje programa v skladu z značilnostmi posameznika (njegovo predznanje, interesi, poklicne in izobrazbene aspiracije) ter reševanje problemov, povezanih tako z učenjem v programu kot načrtovanjem zaposlitvene oziroma izobraževalne kariere, pomembna sestavina na vseh stopnjah programa. To je tudi prednost učenja v programu UŽU, saj je zanj značilno, da se ne izvaja frontalno, na osnovi že vnaprej pripravljenega učnega načrta, ampak se program oblikuje in prilagaja tako posamezniku kot skupini. Problem, ki je s tem povezan, je tudi upoštevanje oziroma uresničevanje načela individualizacije tako na ravni posameznika kot skupine. Pri tem ima metoda svetovanja in konzultacije pomembno mesto na stopnji oblikovanja programa na ravni posameznika in skupine, v procesu učenja kot tudi pri načrtovanju kariere za vsakega posameznika tudi za obdobje po končanem programu. V povezavi z navedenim pa se postavlja vprašanje, zakaj pri učiteljih UŽU ni zaživel model individualnega načrtovanja programa ter spremljanje napredovanja udeležencev po modelu D. Holland.

Glede gradiv, ki jih udeleženci uporabljajo v programu, smo ugotovili, da so v večini primerov uporabljali učne liste, ki so jih izdelali učitelji, in sicer kot delovne liste. Menimo, da bi učitelji v prihodnje morali udeležence spodbujati tudi k samostojnemu iskanju virov za učenje, pri čemer sodeluje tudi učitelj, ki udeležencu svetuje in ga usmerja. Pri tem je mišljen večji poudarek na aktualnih medijih (revije, časopisi, knjige.), ki jih udeleženci sami poiščejo in ustrezno pripravijo za skupino. Omenjeno delovno gradivo udeleženci vlagajo v mape, ki naj bi jim bile v pomoč tako v času usposabljanja kot tudi kasneje v življenju. Menimo, da bi morali učitelji dajati večji pomen uporabnosti teh map, tako z vidika uporabnosti učnih listov med poukom kot tudi po zaključenem usposabljanju v programu UŽU. Vsebina učnih listov naj bo povezana z življenjem ter aktualnim reševanjem tako učnih kot življenjskih problemov, ki so povezani s ciljno skupino in posameznikom.

Kot je bilo na začetku omenjeno, smo na tem mestu predstavili le nekatere podatke oziroma ugotovitve polletnega spremljanja programa UŽU. Pozdravljamo vse učitelje programa UŽU ter jih vabimo k sodelovanju, hkrati pa jih tudi vabimo, da se nam pridružijo v jeseni na UŽU-jevskih letnih delavnicah, da bomo skupaj spregovorili o problemih, ki so povezani z izvajanjem programa UŽU, ter poiskali ustrezne rešitve za vzajemno ustvarjalno sodelovanje.

Vilma Malečkar, ACS

Pregled izobraževanja odraslih v Sloveniji 1998/99

Pravo odločitev lahko sprejmemo samo, če imamo kakovostno in pravočasno informacijo. Da bi olajšali odločitev vsem, ki so željni znanja, smo tudi letos na Andragoškem centru RS zbrali podatke o ponudbi izobraževanja odraslih za leto 1998/99, in sicer z vprašalniki, od katerih prvi zadeva izvajalce, drugi pa njihove izobraževalne programe. Katalog "Izobraževanje odraslih v Sloveniji" je od septembra na voljo najširši javnosti v vseh splošnih knjižnicah v Sloveniji, mogoče pa ga je tudi kupiti na Andragoškem centru RS.

Katalog zajema večino organizacij in programov, ki razvijajo in izvajajo izobraževanje odraslih v Sloveniji. Nekateri se za objavo v njem niso odločili iz različnih razlogov - poslovnih skrivnosti, še nedodelanih programov ali internosti programov. Poleg tega čedalje več organizacij in njihovih združenj, med njimi Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, Zveza ljudskih univerz ter nekateri večji izobraževalni in drugi zavodi, objavlja ponudbo svojih programov v svojih publikacijah. Uporabnik bo torej dobil popoln pregled ponujenih možnosti izobraževanja in učenja šele, ko bo preučil vse objavljeno.

Po sedmih letih, odkar Andragoški center RS katalog izdaja, smo se odločili za manjše spremembe. Postavitev strani je ležeča, to nam je omogočilo objavo večjega števila podatkov o posameznem izobraževalnem programu. Opustili pa smo del B, tj. pregled "standardnih" izobraževalnih programov, ki ga bomo ponovno uvedli, ko bo v veljavi nova klasifikacija izobraževalnih vsebin. Katalog *Izobraževanje odraslih v Sloveniji* letos zajema 169 izvajalcev in 3.227 njihovih programov.

Za bralce *Novičk* bomo oktobra objavili poglobljeno analizo letošnje ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji.

Sonja Rems Majerle, ACS

KOTIČEK JE VAŠ

Predstavitev študijskih krožkov pri ZPM Ajdovščina

Študijski krožki so za nas zelo zanimiva in nenadomestljiva oblika dela. Čeprav smo organizacija, ki ima večinski del programa namenjenega otrokom in mladostnikom, smo občutili, da ne moremo zagotoviti kakovostnega preživljanja prostega časa brez povezave s starši in drugimi odraslimi. To povezavo so nam omogočili študijski krožki.

Druženje v študijskih krožkih namreč poveže mlade in manj mlade, ki jih zanimajo podobna področja. Tu se mladostna zagnanost, prožnost in lahkomiselnost plodno poveže z zrelostjo, modrostjo in preudarnostjo starejših. Iz skupnih prizadevanj se rodijo za okolje koristne in zanimive storitve.

V letu 1997 so pri nas delovali kar štirje študijski krožki, ki so povezovali mlade in starejše z namenom, da bi skupaj naredili nekaj koristnega za svoj kraj.

Pod okriljem Zveze prijateljev mladine Ajdovščina je meseca januarja s svojim delom začel študijski krožek "Skrilje skozi čas". Da se ne bi vedno vse dogajalo samo v mestih, smo se odločili, da krožek organiziramo na vasi. Naša odločitev je bila pravilna in je doživela potrditev.

Za majhno vas Skrilje v bližini Ajdovščine in njene vaščane je bil to kar precejšen izziv. Z ličnimi vabili, ki smo jih razdelili po hišah, smo k sodelovanju povabili vaščane, mlade in starejše, ki jih zanimajo zgodovina in običaji domačega kraja. Nalepili smo tudi nekaj plakatov in dali obvestila na lokalni radio Nova. Nekaj članov smo pridobili z osebnim stikom. Število članov se je gibalo od 8 do 14. Na prijetnih druženjih smo se v začetku srečevali enkrat na štirinajst dni, pred samo prireditvijo julija meseca pa kar vsak teden. Imeli smo več kot trideset srečanj. Zbirali smo fotografije, stare dokumente in predmete, obstoječa pisna gradiva, obiskovali arhive, knjižnice in starejše ljudi, ki so nam z veseljem pripovedovali o starih časih v Skriljah.

Vsako srečanje je predstavljalo svoje doživetje. Mape članov študijskega krožka so se polnile z zbranim gradivom, ki smo ga na srečanjih pregledali, se o njem pogovarjali in odkrivali posebnosti in bogastvo izročila rodnega kraja. V želji, da bi za nami ostala sled in gradivo ne bi obležalo v mapah, smo se odločili, da vse strnemo v zapise, fotografiramo znamenitosti na vasi in izdamo knjižico o Skriljah. Ta je izšla julija, ko smo organizirali praznovanje vaškega praznika. V mesecu maju in juniju smo s snemalcem snemali tudi gradivo za videokaseto o Skriljah.

Stare predmete smo očistili in pripravili za razstavo. Pri postavitvi razstave nam je pomagal poklicni arheolog in zgodovinar.

Rezultate dela študijskega krožka smo na vaški praznik predstavili javnosti. Pripravili smo bogat kulturni program. Zadovoljstvo vseh je bilo neizmerno. Delo nam je uspelo. Iz pozabe smo oteli mnoge zanimive podatke o vasi in predmete zgodovinske vrednosti, povezali smo mladino in starejše vaščane pri raziskovalnem delu in, najpomembnejše, obogatili smo sebe in prav gotovo našo vas.

Tako kot opisani študijski krožek sta tudi študijski krožek "Budanje nekoč in danes" ter študijski krožek "Utrinki s podeželja" delovala na podeželju. Prvi je potekal v vasi Budanje, drugi pa v vasi Kamnje na Vipavskem. Člani obeh krožkov so, podobno kot v Skriljah, odkrivali zgodovino svojih vasi, že skoraj pozabljene dogodke in zbirali stare predmete. Vaščanom sta krožka prinesla pravo osvežitev in v njih zbudila zanimanje za zgodovinsko preteklost domačega kraja.

Študijski krožek "Sreča je biti roditelj" kot oblika koristnega družbenega delovanja dopolnjuje naša prizadevanja za kakovostnejše življenje otrok in družine. Posamezni starši so večkrat izrazili željo, da bi se radi pogovarjali o problemih pri vzgoji in o sodobnem pristopu k reševanju teh problemov. Po začetnih težavah v zvezi s pridobivanjem članov se je oblikovala prijetna skupinica "mam", ki pa so vse tudi uspešne delavke na različnih področjih. Nastal je precej zahteven program, ki je vseboval teme o samopodobi in samospoštovanju, obrambnih mehanizmih in o oblikovanju otrokove samopodobe. Družina se je kot posamezna tema nenehno pojavljala, saj predstavlja pomemben dejavnik pri oblikovanju otrokove osebnosti. Zato smo organizirali tudi prireditev v počastitev mednarodnega dneva družine. Namen proslave je bil družinam ponuditi pozitivne vrednote, povezati rekreacijske, kulturne in družabne dejavnosti ter družinam pokazati pomembnost skupnega preživljanja prostega časa. Vreme nam na dan praznovanja ni bilo naklonjeno, vendar je bilo udeležencev veliko in vsi so izrazili željo, da bi srečanje za mednarodni dan družin postalo tradicionalno.

Pri Zvezi prijateljev mladine Ajdovščina se zahvaljujemo vsem, ki so nas pri delu spodbujali in podpirali.

Jana Bolčina, vodja ŠK

Ustvarjalnost ne pozna teme

Na začetku bi bralce Novičk želeli opozoriti na tiskarskega škrata, ki se je prikradel v avgustovski številki in je naš krožek napačno imenoval Ustvarjalnost ne pozna meja. Raziskovalnemu študijskemu krožku pri Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije smo namreč dali ime *Ustvarjalnost ne pozna teme*, saj smo pri svojem delu to tudi ugotovili. Pomeni, da ljudje lahko ustvarjajo ne glede na to, ali vidijo ali ne.

Obiskovali smo številne slepe in slabovidne ustvarjalce, kreativne ljudi, ki so se uveljavili v družbi na določenem umetniškem, kulturnem, podjetniškem, socialnem, prosvetnem, turističnem ali kakšnem drugem področju. Našli smo jih več kot štirideset. Številni od njih so javnosti doma in v tujini že znani, le da se za prenekaterega sploh ne ve, da ne vidi. Skupno jim je, da so kmalu premagali duševno stisko, v kateri so se znašli po nesreči, bolezni..., zaradi katere se jim je vid močno poslabšal ali pa so se nenadoma znašli v temi. Dejstvo, da so vstopili v svet teme, jih ni ustavilo v njihovem poslanstvu. Sledili so in še sledijo ustvarjalni energiji, čeprav na drugačen način kot videči; rezultati so isti, v posameznih primerih morda celo boljši.

Pričevanja vseh teh, najbolj ustvarjalnih slepih in slabovidnih Slovenije je študijski krožek, ki je največkrat spominjal na skupino radovednih novinarjev in fotoreporterjev, zapisal na magnetofonske trakove in o tem naredil fotodokumentacijo. Fotografirali so slabovidni člani krožka sami in iz množice fotografij na koncu izbrali po dve najboljši, najbolj zgovorni in tipični.

Namen krožka je bil širši javnosti ter drugim slepim in slabovidnim predstaviti ustvarjalce. Z magnetofonskih zapisov intervjujev so krožkarji prepisali življenjske zgodbe pripovedovalcev in pripravili predlogo za zbornik z istoimenskim naslovom *Ustvarjalnost ne pozna teme*, katerega tiskanje so si postavili za enega poglavitnih akcijskih ciljev.

Pri svojem delu so seveda preštudirali skromno obstoječo literaturo o tem, umetniška in druga kreativna dela intervjuvancev, da so jih lahko nato v sliki in besedi pripravili za zbornik. Uredništvo in pisanje veznega besedila po poglavjih so zaupali enemu od članov krožka, ki je publicist, pisatelj in profesor.

Za raziskovanje na terenu, intervjuje, študij, pripravo besedila za zbornik v surovem stanju in izbor fotografij - barvnih ilustracij, je sprva deset nato pa osem članov krožka porabilo osemdeset ur. Njihovi vtisi so bili zanimivi, presunljivi, globoki in tako bogati, da so jih strnili v članku, ki ga je napisala novinarka znanega slovenskega dnevnika.

Krožkarji želijo rezultate svojega raziskovanja, potem ko bodo dokončno pripravljene za tisk, ponuditi kakšni založbi, če pa to ne bi bilo možno, se ga nameravajo lotiti kar sami. Računalniške opreme sicer še nimajo dovolj profesionalne, vsaj za skeniranje barvnih fotografij in tiskanje ne, a bi se že znašli. Trd oreh bi bil tudi trženje in distribucija, toda to je lahko za študijski krožek že nova tema.

Zanima nas že tudi nova téma, ki smo jo napovedali v predhodni prijavi na razpis, to je: "Kako vidijo slepi?". Predstavili bi jo v dokumentarnem filmu, ki bi ga posneli in montirali slabovidni sami. Bil bi nadvse poučen za šolsko mladino, pa tudi odrasle, da spoznajo fenomen slepote, ki se je mnogi zaradi nepoznavanja bojijo in imajo o njej predsodke.

Stane Padežnik, mentor

Beseda Slovenske Istre

Priprave za študijski krožek "Beseda Slovenske Istre" so se začele poleti 1995 pri Centru Vita iz Kopra, z izhodiščno zamisljivo o odkrivanju pretekle in sedanje literarne ustvarjalnosti, spodbujanju prebivalcev k pisani besedi in promociji besede Slovenske Istre. Člani krožka so se prvič zbrali iste jeseni in spomladi predstavili svoj poglavitni izdelek, domoznansko glasilo *Brazde s trmuna*. V uvodu piše: "...Tako so v jeseni v okolici zazvonili telefoni v domovih, kjer se ukvarjajo s pisano besedo, kjer živi kdo, ki je pravkar začel pisati, se že resno uveljavlja, ali besedo neguje in se z njo kako drugače ubada. In ker ima vsak krožek svojo temo, je dobil naziv Beseda Slovenske Istre. Seveda krožek ni zajel vseh pišočih ljudi in ne celotnega območja...Spletel pa je nekaj niti med svojimi člani, morda zanetil tisti ogenjček strasti, ki človeka zajame, ko okrog njega drugi delajo, da tako začne še sam grebsti in snovati. K nam je pripeljal sorodne in uveljavljene ustvarjalce in sodelovali pri predstavitvah, iz pozabljenosti potegnil že preminulega pesnika in kronista ali pravkar kujoče se pisce iz okolja. Nekaj ljudi pa je kar iztrgal iz čiste vsakdanjosti in jih postavil na naše literarno prizorišče, v priznanje in pogum vsem, ki se tega dela lotevajo..".

Krožek je bil opora ustvarjanju članov, ti so sodelovali pri predstavitvah v našem okolju premalo znanih osebnosti: na primer publicista in literata Milana Rakovca, posameznikov, ki se ukvarjajo s tematiko identitete Slovenske Istre, in del, na primer narečnega slovarja Svetega Antona. Sodelovali smo tudi z društvi, na primer pri predstavitvi akademskega kiparja Jožeta Pohlana v Kubežu. Iz dela krožkov je izšlo tudi jedro, okrog katerega se je oblikoval niz radijskih oddaj na slovenskem Radiu v Trstu, z naslovom "Ob Rižani in Rokavi, v iskanju Slovenske Istre". V njem so na tak ali drugačen način sodelovali skoraj vsi člani. Oddaje so imele pri poslušalcih velik odmev in v jeseni 1997 ob Tednu vseživljenjskega učenja je potekalo srečanje sodelavcev in poslušalcev oddaj. Sodelovali so člani krožka in novi ljudski ter drugi ustvarjalci. Prireditev je imela ugoden odmev v medijih, še posebno zamejskih.

Sestava krožka se je s časom nekoliko spremenila, jedro pa je ostalo isto. Pripravljena je bila druga številka glasila, ki je bila predstavljena ob slovenskem kulturnem prazniku na Pučah. Skupaj z domačim kulturnim društvom Alojz Kocjančič so člani

krožka pripravili tudi kulturni program. Domači časopis Murva je objavil prispevek domače animatorke Milke Pucer o dogodku: ".Rdeča nit večera je bila predstavitev druge številke glasila *Brazde s trmuna* omenjenega študijskega krožka. Razstavljenih je bilo tudi enajst originalnih slik v črno-beli tehniki šmarskega slikarja Arduina Hrvatina na temo žOpuščena istrska dvorišča'. Merella Arzenšek, ki je skupaj z Alferijo Bržan lektorirala drugo številko glasila, je poudarila namen izdajanja glasila. Kar nekaj pesnikov in pisateljev, ki so sodelovali pri oblikovanju *Brazd*, se je predstavilo številnemu občinstvu, med katerim so bili vaščani, kulturni in politični delavci ter navsezadnje županja Mestne občine Koper. Zvrstili so se Dinko Bizjak, Nelda Štok Vojska, Danila Tuljak, Tanja Jakomin Kocjančič, Arduin Hrvat in ter Armid Novak, ki je osvetlil zanimivo osebnost pozabljenega istrskega poeta Milana Kureta. Tuljakova je bučen aplavz prejela ob pisanem govoru, s katerim se je obregnila ob emancipacijo Istranov v Italiji, Trstu. Šele v zadnjem času opaža, da se kulturna zavest dviguje in se miselnost spreminja na boljše. Razšli smo se veseli in trdno prepričani, da bodo iz teh zdravih semen današnje kulture kmalu pognale zelene bilke, v njih pa novo seme za jutrišnje brazde."

Študijski krožek nadaljuje delo tistih, ki so si v preteklosti prizadevali za dvig in uveljavitev istrskih Slovencev: idej kubejskega narodnega tabora, društvenega dela ob prelomu stoletja, čedermacev v času fašizma in snovalcev istrske prebuje v bližnji preteklosti. Simbol tega prizadevanja je pesnik in duhovnik Alojz Kocjančič, zato je krožek ob tej priložnosti dal pobudo, da Istrani dan svoje kulture praznujejo na dan njegovega rojstva. 20. maja smo v Loparju njemu v spomin priredili "večer istrske ljubezenske lirike".

V uvodnih besedah je bilo povedano: "Istra je tako kot druga okolja imela svoj razvoj in ustvarjalnost. Ko se je začela razraščati in se na začetku stoletja začela močneje zavedati same sebe, je bil ta tok pretrgan in tragedije 20. stoletja so jo še posebej označile: poleg obeh vojn fašizem in povojno izseljevanje. Ljudje, ki so odšli, so ustvarjali naprej, kjer koli so se ustalili, v Jugoslaviji, Trstu in drugih mestih. V naš prostor so prišli novi naseljenci. Ljudje so v svet nesli svojo zemljo in kulturo. Tisti, ki so prišli, jo pomagajo dvigati. Niti istrske ustvarjalnosti, ki so se pretrgale tam na začetku stoletja, se povezujejo..." Tudi naš krožek jih pomaga povezovati in tudi ta večer je ponovno združil ljudi iz zamejstva, širše in ožje domovine z domačini. Poleg članov krožka so lepoto podajali član tržaškega radijskega odra Ivan Bužečan, študent David Radoš, ustvarjalec Arduin Hrvat in, pisatelj Marjan Tomšič. Ljudje so začutili njeno sporočilo. Vera Bordon, sestra pesnika Rada Bordona, ki ima korenine prav v kraju dogajanja, je sodelovala na takem večeru prvič in po njem svoje vtise strnila takole: "Ko se je program pričel, je bilo čutiti, da je tudi nebo prisluhnilo dogajanju. V trenutku, ko je deklica Metka Avdič zaigrala na citre in smo zaslišali njen glas, je bilo v zraku nekaj mističnega. Ljudje so s ploskanjem po vsakem nastopu povedali vse. Čutiti je bilo, da ljudem ugajajo tudi preproste stvari, ki izvirajo prav iz globin src tistih, ki jih ustvarjajo. Druga deklica, prav tako nežna in obetajoča, Tijuana Križman, je zaplesala ob zvokih istrske suite. Nadvse prizadevna in neutrudljiva mentorica večera Leda Dobrinja je s svojo prisrčnostjo, skromnostjo in trudom

osvajala srca poslušalcev kot tudi nastopajočih. Večer je vodila Mirella Arzenšek, ki je s tenkočutnostjo in umirjenostjo dala poudarek vsaki točki, da smo se počutili samozavestni. Vsi ostali nastopajoči so se prisrčno izkazali, to pa zato, ker so z ljubeznijo predani vsemu, kar je lepega. Med njimi sem se počutila lepo in ponosna sem, da sem jih spoznala. Taki večeri so čudoviti, ljudi zblizujejo in napolnijo z lepimi mislimi. Kar večkrat naj bi se ponovilo kaj podobnega, saj je to v tem razboritem svetu pravo zadovoljstvo."

Večer je obiskalo večje število ljudi, med njimi preprosti obiskovalci in tisti, ki se s pisano besedo ukvarjajo poklicno. Tudi mlado umetnostno zgodovinarico Karmen Tisnikar je lepota večera prevzela in je o njem sestavila prispevek, kjer je zapisala: "...Osamljena, pozabljena, zapuščena, čigava Istra? Samobitnost slovenske identitete v večjezikovnem okolju je *pars pro toto* zgodbe o Slovencih in slovenskem narodu, ki ga bremeni usoda majhnega naroda. Odvisno seveda od tega, s kakšnimi očmi sedaj gledamo na polpreteklo zgodovino in ali želimo videti in odkrivati zglede, ljudi, ki so nosili svojo zemljo in pripadnost v srcu, brez zagrenjenosti in ideoloških opredelitev. V reku *verba tene, res sequentur* se skriva moč poezije, ki je toliko bolj slikovita in močna, kolikor bolj se približa življenju, trpljenju, ljubezni..."

Besede Karmen Tisnikar bodo podane v uvodu 3. številke Brazd, ki bo skupaj s stvaritvami letnika 1998 predstavljena ob letošnjem Tednu vseživljenjskega učenja. Delo krožka, ki ga v zadnjem letu sestavljajo: Tanja Jakomin Kocjančič, Dominik Bizjak, Nelda Štok Vojska, Emil Draščič, Danila Tuljak Bandi, Mirella Arzenšek, Arduin Hrvat in Pina Pištan, dobiva vse več posnemovalcev na istrskem podeželju, s svojimi pobudami pa je spodbudilo tudi uradne institucije za večjo pozornost temam, ki so bile doslej spregledane. Prispevek, ki ga daje z delovanjem pri afirmaciji avtohtone istrske kulture, vloga pri povezovanju matičnega tkiva s tržaškimi Slovenci, iskanje stika z izseljenci ter vzpostavljanje mostov z realnostjo priseljencev, pa bo mogoče objektivneje oceniti z daljše časovne razdalje.

Leda Dobrinja, Vita Koper

Slepi na Kilimandžaro

Čeprav sem julija letos, ko sem oddal poročilo o delu krožka "Slepi na Kilimandžaro", navedel petindevetdeset ur, ki smo jih opravili dotlej, je bil to šele uvod v glavni del projekta, ki smo si ga zastavili nadvse smelo. Delo krožka se je namreč nadaljevalo še v avgustu s tritedensko ekskurzijo po Tanzaniji, med katero smo dosegli različne izobraževalne in akcijske cilje.

Poglavitni cilj je bil osvojiti vrh Kilimandžara, 5895 metrov visoki Uhuru Peak; na sleme strehe Afrike bi tako prvič v zgodovini stopil slep človek. Ob tem smo

nameravali spoznati tudi geografske, botanične, zoološke, meteorološke, kulturne in zgodovinske značilnosti Tanzanije.

Krožek je na začetku štel devet članov: tri slepe, tri slabovidne in tri videče, ki so bili doma iz različnih krajev Slovenije: Ljubljane, Škofje Loke, Celja, Šentjurja in Idrije. Srečanja so potekala v različnih krajih, od Ljubljane, do Smrekovca, Krna, Komne..., odvisno od vsebine srečanja.

Izobraževalni projekt krožka je bil sestavljen iz štirih delov, med katerimi ni bilo ostre ločnice, potekali pa so več ali manj hkrati. To so bili:

- interdisciplinarno preučevanje dežel pod ekvatorjem, še posebno Kenije in Tanzanije s pomočjo domače in tuje literature, ustreznih virov tistih, ki so že opravili podobno pot, televizije in arhivskega filmskega gradiva,
- organiziranje potovanja v Afriko in pripravljane tritedenskega programa ekskurzije,
- psiho-fizične kondicijske priprave v domovini, individualne in skupinske,
- zbiranje in nakupovanje planinske opreme, sanitetnega in drugega materiala, hrane in sponzorskih sredstev.

Skupina je bila skoraj ves čas homogena, pomembno pa je tudi, da smo bili na zvezi tako rekoč vsak dan po telefonu, se sproti dogovarjali in obveščali o doseženem poteku priprav. Spomladi smo imeli Afriko, še posebno Kenijo in Tanzanijo ter pot na Kilimandžaro, tako preučeno in projekt organiziran do te mere, da smo lahko nastopili v javnosti. Najprej s člankom v Dnevniku, nato pa z osrednjim intervjujem v tedniku 7D, v katerem smo se uvrstili celo na naslovnico, ki je povzela vest "Slepi na Kilimandžaro - pomagajmo pogumnim".

Zadnje skupne priprave smo imeli na pohodu na Krn, ko smo hodili šestnajst ur in preizkušali fizične in psihične sposobnosti, opremo, ki nam je bila na voljo. Preskusili smo tudi dinamiko skupine, da bi tako ugotovili, če nam bo na tako dolgem skupnem bivanju uspelo. Težaven celodnevni pohod, ki je bil tehnično zahtevnejši kot zadnji del vzpona na vrh Kilimandžara, je bil tudi priložnost, da smo preizkusili tehniko hoje slepega s spremljevalcem in slepega z minimalnim ostankom vida, ki je sicer lahko hodil sam, a je pred sabo potreboval nekoga, ki je hodil zanesljivo in po katerem se je orientiral, seveda s pomočjo pohodnih palic. Pripravljeni smo bili na hojo v različnih vremenskih okoliščinah, dežju, vročini in temi. Vedeli smo, da nas čaka nočni pohod na najzahtevnejšem delu vzpona na Uhuru Peak.

Ta preskus je bil za nas velika izkušnja, saj smo natanko ugotovili, kakšno opremo potrebujemo in katero moramo zamenjati. Prvič smo uporabili tudi najnovjšo digitalno kamero, ki smo jo kupili z lastnimi sredstvi, in se med pohodom z njo učili snemati. Zanj sta bila zadolžena dva videča spremljevalca, kasneje pa se je izkazalo, da ju lahko dokaj dobro nadomešča tudi slep član krožka z ostankom vida, ker je imela kamera majhen monitor, po katerem je lahko vsaj nekoliko spremljal snemanje. Če to zaradi močne svetlobe ni bilo mogoče, je snemal na slepo. Tako je nastalo nekaj dragocenih kadrov, ki drugače sploh ne bi bili zapisani.

Odprava, ki jo je krožek naposled sestavil, je štela pet članov: stoodstotno slepega, slepega z minimalnim ostankom vida, slabovidnega z zožanim vidnim poljem, ki je ob tem tudi civilni vojni invalid, ter dva videča spremljevalca, od katerih je bil eden tudi izkušen vodnik po slovenskih gorah z opravljenim izpitom iz prve pomoči v gorah. Če bi skupini uspelo osvojiti vrh Kilimandžara, bi bil to izjemen podvig v svetovnem merilu, kajti na višino skoraj 6000 metrov bi se povzpел prvi slepi človek nasploh.

V Afriko smo leteli z brniškega letališča prek Frankfurta. V Nairobiju v Keniji nas je zvečer pričakal gospod Loja, vodja zasebne turistične agencije iz Arushe v Tanzaniji in nas ves čas spremljal. Po prenočevanju v Nairobiju nas je dal prepejati v Arusho, nas namestil v hotelu, ki smo ga sami izbrali, s taksijem vozil po mestu, razkazoval znamenitosti, pa tudi temne, senčne plati mesta, nas svaril pred razbojniki in sestavil štiridnevni program vzpona na goro Meru za aklimatizacijo ter petdnevni program vzpona na "kili". Aklimatizacijo smo uspešno prestali v spremstvu čuvarja narodnega parka, ki je bil, ker smo hodili skozi divjino, oborožen. Sledil je ogled področja, kjer živi nomadsko ljudstvo Masai, njihovih prebivališč, parka z najbolj strupenimi kačami v Afriki, kuščarji in krokodili.

Končno je bil na vrsti vzpon na Kilimandžaro, za katerega smo se tako zelo dolgo pripravljali. Vreme nam je bilo naklonjeno. Bilo je suho s temperaturami do dvajset, izjemoma petindvajset stopinj in nočnimi temperaturami, ki so se na višini nad 2700 metrov spustile globoko pod ničlo, tudi do minus petnajst, dvajset stopinj.

Doživljanje pokrajine, ki je popolnoma drugačna kot naša, doživljanje ljudi, črnih in belih, z vsega sveta, je bilo veličastno. Višinske bolezni skorajda nismo čutili, z izjemo videčega spremljevalca vodnika po slovenskih gorah, ki je imel hude prebavne težave in nekaj časa povišano telesno temperaturo, zaradi česar je na višini 4750 metrov, na začetku nočnega vzpona, odstopil in se vrnil v kočo. Pot smo nadaljevali brez njega v spremstvu treh domačinov, enega šolanega gorskega vodnika in dveh kuharjev.

Kamero je zdaj pogosteje moral prevzemati slepi član odprave z minimalnim ostankom vida. Na zaledeneli vrh Uhuru Peak so tako prispeli trije člani odprave, stoodstotno slepi pa je počakal le malo pod vrhom, saj je bilo prečkanje poledenelega pobočja prenevarno.

Člani študijskega krožka "Slepi na Kilimandžaro" so s tem dejanjem dosegli odličен uspeh, saj so tudi v nadaljevanju svojega dela, spoznavanju afriške kulture, favne in flore, pisanju dnevnika in montaži videofilma, uresničili vse zastavljene cilje. Dosegli so, da je bil prvi slepi človek, ki je stal na višini nad 5700 metrov, prav iz Slovenije. Dotlej si je že več slepih prizadevalo osvojiti vrh Kilimandžara, a ni nikomur uspelo. Če pa primerjamo dosežek naše skupine s številnimi drugimi odpravami, od katerih uspe priti na vrh samo tretjini, je naš dosežek toliko večji.

Tridnevno potovanje do kraterja Ngoro-Ngoro, do jezera Manjara, na kavno plantažo in med črnske otroke po vaseh, ki smo jim delili slaščice, je bilo prava sprostitvev, obenem pa smo si po tritedenskem bivanju v Afriki nestrpno želeli vrnitve domov.

Študijski krožek "Slepi na Kilimandžaro" je svoje delo zaključil 19. avgusta 1998 na brniškem letališču, potem ko smo vtise zapisali na magnetofonski trak, na video in fotografije. Veliko delo krožka je bilo s tem vsaj uradno končano. Neformalno se je nadaljevalo še nekaj časa z nastopi na petih radijskih postajah, na katerih smo imeli dve enourni oddaji in en daljši prispevek, ter z dvema ekskluzivnima intervjujema v dnevniku in tedniku.

Stane Padežnik

Tretja obletnica delovanja Središča za spodbujanje učenja na DOBI

Naši začetki

V začetku septembra 1995 smo odprli vrata v Središče za spodbujanje učenja in po jasno začrtanem konceptu, ki ga je strokovno potrdil Andragoški center Republike Slovenije, začeli z uresničevanjem dejavnosti, ki pokriva znaten del potreb ljudi po vključevanju v individualno prilagojene učne oblike.

V DOBI smo se odločili, da ustaljenim in verificiranim izobraževalnim programom dodamo tudi druge - neformalne oblike učenja in s tem dopolnimo učne in izobraževalne možnosti v našem mestu, ki se jih je mogoče udeležiti in v njih sodelovati. Danes lahko z gotovostjo rečemo, da so se takrat še plaha pričakovanja, ali bodo dejavnost ljudje sprejeli in ali je to res tisto, kar potrebujejo, potrdila. Naš vsakdan v Središču na DOBI je živahen, učno in radovedno obarvan, vztrajnost naših udeležencev pa je vedno na visoki ravni.

Današnja podoba Središča na DOBI v nekaj zgovornih in živih podatkih

1. SPLOŠNO

- na začetku smo imeli Središče odprto le 10 ur tedensko, v zadnjih dveh letih pa je odprto 60 ur tedensko (ob delavnikih in ob sobotah),
- imamo osem učnih mest, opremljenih z različno učno tehnologijo,
- učnih paketov oziroma materialov imamo prek 100,
- udeleženci, ki v Središču zahajajo, se lahko "sprehodijo" tudi po internetu,
- ves čas je v Središču informator, ki pomaga pri upravljanju z učno tehnologijo in pri programih za samostojno učenje,
- pripravili smo kratka navodila za udeležence: kako se učiti tujih jezikov,

- izdali smo žepna navodila za učenje,
- v Središču so zbrani katalogi in informacije o drugih možnostih učenja in izobraževalnih programih drugih izvajalcev,
- udeležencem pa so na voljo tudi strokovni sodelavci za nasvete in informacije o izobraževanju,
- z vsakim predhodno opravimo uvodni razgovor, kjer glede na njegovo predznanje in želje po učenju izberemo učni program.

Uporaba vseh teh možnosti je brezplačna, saj so le tako lahko dostopne vsem. Tako tudi zagotavljamo razmere za dvig kulture učenja v Sloveniji, motivacijo za nadaljnje izobraževanje, to je v Mariboru in okolici, kjer imamo opraviti s povprečno nizko izobrazbeno strukturo, še posebej pomembno.

O LJUDEH:

- v Središču nas vsak mesec obiše več kot 100 ljudi in opravijo blizu 1000 učnih ur,
- najbolj pogosto se po programih za samostojno učenje učijo tujih jezikov,
- veliko je povpraševanja po učenju računalništva,
- približno 40 % je v Središču brezposelnih,
- dve tretjini udeležencev je iz Maribora, ostali pa prihajajo iz okolice (tudi iz Ptuja),
- prav tako dve tretjini je ženske populacije,
- možnosti, ki jih ponuja Središče, koristno izrabljajo ljudje vseh poklicev in starostnih skupin, največ pa jih je starih od 20 do 40 let (dobri dve tretjini).

Podatki govorijo sami za sebe in dodamo lahko le še to, da so naše možnosti uresničevanja vseh potreb ljudi, ki se nam oglašajo, omejene (za Središče je čakalna doba od 4 do 6 mesecev). Središče na DOBI sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport ter Republiški zavod za zaposlovanje, velik del sredstev pa prispevamo tudi v DOBI. Ob tej priložnosti bi se radi zahvalili financerjem, ki so nam omogočili podporo dejavnosti. To v sistemu izobraževanja odraslih vidimo kot nujno potrebno in tako upamo na nadaljnje sofinanciranje.

Ob tretji obletnici smo bili, tako kot vedno, učno razpoloženi. Za posladek pa so nam udeleženci Središča poklonili veliko mnenj in misli; ob pohvalah za organizacijo nam sporočajo tudi zadovoljstvo nad izborom učnih materialov in drugih informacij, ki so v Središču na voljo. Veliko toplih besed pa je zapisanih tudi o delu delavcev Središča; to je gotovo visoka moralna spodbuda in nagrada.

Skupaj z našimi udeleženci po tej poti učenja hodimo tri kreativna in polna leta. Veliko smo se učili, zbirali in tehtali ideje, dopolnjevali dejavnost in potrdili, da tudi to možnost učenja odrasli v Sloveniji potrebujejo.

Emma Perme, DOBA Maribor

Kritično (kolaborativno) akcijsko raziskovanje kot sredstvo raziskovanja in razvoja kurikuluma

(Tania Aspland, Ian Macpherson, Christine Proudford, Letitia Whitmore, Queensland University of Technology, Red Hill, Australia; *Educational Action Research, Volume 4, No. 1, 1996*)

Uvod

Avtorji članka o kritičnem (kolaborativnem) akcijskem pristopu k raziskovanju želijo s prikazom rezultatov dveh študij, ki so jih opravili v letih 1992 in 1993, prikazati pomen in namen takega načina raziskovanja na področju izobraževanja. Predvsem pa osvetljujejo *pomen akcijskega raziskovalnega dela pri oblikovanju in razvoju izobraževalnih programov*. Sami v besedilu ne uporabljajo izraza izobraževalni program, ampak se osredotočajo na pojem kurikulum. Kurikulum pojmujejo kot dinamičen interaktiven proces, ki poleg izobraževalnih vsebin, oblik in metod dela vključuje tudi udeležence izobraževanja, učitelje ter druge kontekstualne dejavnike, ki na izobraževalni program vplivajo iz izobraževalnega in drugih okolij.

Ugotavljajo, da na področju raziskovalne dejavnosti obstaja vedno več prizadevanj za oblikovanje *"kritične raziskovalne skupnosti"* (*critical research community*). To pa predvsem zato, ker postaja vedno bolj jasno, da predstavlja realna šolska kultura pomemben kontekst, znotraj katerega mora potekati skupno raziskovanje. Oblikovanje kritičnih raziskovalnih skupnosti, ki so zgrajene po sodobnih načelih kritičnega akcijskega raziskovanja, predpostavlja združitev teoretičnih in praktičnih znanj v skupne namene izboljšav in razvoja kurikuluma. Gre torej za raziskovalne prijeme in postopke, ki imajo emancipacijsko in spreminjevalno moč. Avtorji med različnimi pojmovanji takega načina raziskovanja izberejo definicijo, ki akcijsko raziskovanje opredeljuje kot raziskovanje, v katerem kot aktivni in enakovredni partnerji sodelujejo tako raziskovalci (teoretiki, akademiki - strokovnjaki s posameznih področij) kot posamezniki (učitelji, vodilni delavci šol) v izobraževalnih ustanovah, kjer izobraževalni program, ki je velikokrat oblikovan na višji ravni, šele resnično zaživi. Ob takih raziskovalnih prijemih ni več ostre delitve na "raziskovalce" in "objekt raziskave". Vsi, ki sodelujejo v raziskovalni skupini, so v vlogi raziskovalcev. S tem, ko raziskujejo, se hkrati učijo in profesionalno razvijajo.

Bistvene značilnosti "kolaborativnega kritičnega akcijskega raziskovanja"

Kot bistvene značilnosti akcijskega raziskovanja avtorji navajajo predvsem naslednje:

- Spremeni se odnos med "raziskovalcem" in "raziskovancem" (v tem primeru učiteljem). Vsak v raziskovalni proces prinese svoj del znanja in izkušenj. Raziskovalec pozna različne teoretske pristope, iz katerih se da izvesti določene rešitve za težave, ki jih učitelj posreduje iz svoje vsakdanje prakse. Prav vsakdanja praksa in učiteljevo vsakdanje srečevanje z različnimi kontekstualnimi dejavniki sta bogastvo, ki raziskovalcu (teoretiku) lahko pomagata oplemenititi teoretsko znanje.
- Učitelji niso več zgolj predmet "od zgoraj vodenih raziskav". Omogočeno jim je kakovostno sodelovanje s sistemskimi izobraževalnimi strukturami. V procesu refleksije nad svojim delom in ob pomoči in sodelovanju raziskovalca ter teoretskega znanja, ki ga ta prinese v raziskovalno skupino, se tako učiteljem kot vsem ostalim sodelujočim odpirajo možnosti lastnega profesionalnega razvoja.
- Bistveni namen tovrstnega kritičnega akcijskega raziskovanja je predvsem ta, da sodelujoči skušajo opazovati kurikulum znotraj realnega šolskega konteksta, upoštevajoč različne dejavnike, ki vplivajo na sprejemanje odločitev v zvezi z njim, ter razkrivajo, kaj se dogaja, ko se ta s formalno/sistemske ravni spušča v prakso.
- Tak način raziskovalnega dela omogoči, da evalvacija izobraževalnega programa poteka resnično tam, kjer kurikulum živi kot realna substanca, kjer se odpira resničnost šolske kulture, ki obsega mnogo več kot zgolj predmetno vsebino, oblike, metode in načine izvedbe izobraževanja. Evalviranje kurikuluma na način akcijskega raziskovanja lahko uporabimo kot močan instrument povezave med formalnim uradnim kurikulumom oziroma kurikulumnimi odločitvami, sprejetimi na ravni izobraževalnega sistema, dejanskim kurikulumom, ki živi v praksi, in učitelji, ki niso samo njegovi izvajalci, ampak tisti, ki so v svoji vsakodnevni praksi in z drobnimi odločitvami, ki jih ob tem sprejemajo, njegovi stalni sooblikovalci.

Rezultati izvedenih študij

Avtorji v nadaljevanju navajajo rezultate dveh raziskav, ki so jih po principu kritičnega kolaborativnega akcijskega raziskovanja izvedli v letih 1992 in 1993. Obe študiji sta se osredotočili predvsem na odnos, ki ga imajo učitelji do politike sprejemanja kurikularnih odločitev, in na to, kako se sami na take odločitve odzivajo oziroma jih sooblikujejo. Študije so pokazale, da učitelji sicer sprejemajo politiko kurikularnih odločitev na sistemski ravni, da pa obstaja velik razkorak med formalno kurikularno politiko in njeno izvedbo v realnih izobraževalnih (šolskih) okoljih. Pokazale so se velike razlike med "od zgoraj oblikovanim kurikulumom", ki ga dobi v roke učitelj, in njegovim udejanjanjem v vsakodnevni izobraževalni praksi. Učitelji so bili v veliko primerih mnenja, da "njihovi glasovi" ne sežejo "dovolj visoko" in niso dovolj upoštevani pri kurikularnih odločitvah, ki se sprejemajo na sistemski ravni.

Pokazalo se je tudi, da je treba več pozornosti nameniti ugotavljanju stopnje kongruence med vrednotami, ki se oblikujejo na ravni izobraževalnega sistema, in vrednotami učiteljev. Ta ugotovitev je raziskovalno skupino vodila naprej v ugotavljanje tega, kakšna (in kako velika) je resnična vloga učiteljev, ko vstopijo v stik z izobraževalnim programom. Kako njihove "kurikulumske odločitve" vplivajo na spremembe samega kurikula?

Raziskovalna skupina je svoje delo zaključila z ugotovitvijo, da na odločitve, ki jih mora vsak dan sprejemati učitelj, vpliva veliko različnih kontekstualnih dejavnikov. Zato je treba ob evalvacijskih raziskavah in ugotavljanjih rezultatov oziroma učinkov izobraževalnega programa upoštevati spekter med seboj povezanih dejavnikov, ki šele ustvarjajo kontekst šolske kulture. Ta se ves čas prepleta s sistemskimi in političnimi odločitvami. Šele tako širok pogled na kurikulum nam lahko da odgovore na to, kaj se z njim resnično dogaja, ko pride v prakso, kaj nanj vpliva, kakšni so rezultati in zakaj so takšni, kot so.

Raziskovalna skupina, ki zajema učitelje, raziskovalce, vodilne delavce izobraževalnih ustanov in v nekaterih primerih tudi udeležence izobraževanja, torej omogoča soočanje različnih pogledov, potreb, praks in zahtev. Vpogled v resnični življenjski prostor, kjer se kurikulum izvaja in živi, namreč pokaže, da interesi nacionalne izobraževalne politike, vodstev šol, učiteljev in udeležencev izobraževanja velikokrat lahko vodijo v različne smeri. Zato so potrebna usklajevanja in možnost, da so ti različni interesi razkriti in upoštevani tako pri samem oblikovanju kot pri spreminjanju kurikularnih odločitev.

Težave, ki se pojavljajo ob izvajanju akcijskih raziskav

Različni interesi, ki se soočijo v raziskovalni skupini, lahko na potek raziskave velikokrat delujejo zaviralno. Avtorji članka zato sami zapišejo, da je v veliko primerih o akcijskem raziskovanju lažje pisati, kot pa se z njim resnično srečevati in ga izvajati v praksi. In poudarjajo, da je treba za tak način raziskovanja imeti že kar precej raziskovalnih izkušenj. Velikokrat namreč pride do soočenja različnih interesov med učitelji in vodstvom šole, med zastopniki uradne (nacionalne) kurikularne politike in ostalimi subjekti, ki v raziskavi sodelujejo, ipd. Na tak način se razkrivajo različni dejavniki skritega kurikula, ki so zelo pomembni pri raziskovanju realnih šolskih kultur in velikokrat tako subtilno delujejo, da jih je zelo težko odkriti "od zunaj". Pri takem načinu dela lahko pride tudi do določenih trenj zaradi poskusa udejanjanja različnih avtoritet in konfliktnih razmerij med njimi (npr. trenje med učitelji in predstavniki vodstva šole). Vse to so dejavniki, ki zaviralno delujejo na potek raziskovalnega dela in jim je zato treba nameniti dovolj pozornosti.

Kako učitelji dojemajo sodelovanje v akcijski raziskavi?

Učitelji, ki so sodelovali v obeh obravnavanih študijah, so sodelovanje v raziskavi večinoma dojeli kot zelo pozitivno izkušnjo. Nekaj pa je bilo takih, ki jih tak način

sodelovanja ni prepričal in so ostali mnenja, da v birokratskih strukturah (kot tako namreč dojemajo izobraževalno politiko) spremembe niso možne, ker niso upoštevani njihovi glasovi. Večinoma pa so bile izjave tako učiteljev kot vodilnega šolskega osebja bolj pozitivno usmerjene.

- Učitelji so bili na splošno mnenja, da jim je sodelovanje v raziskovalni skupini omogočilo refleksijo nad lastno vsakodnevno prakso in pomembnostjo odločitev, ki jih sami sprejemajo. Pri tem so dobili jasnejši vpogled v to, kako njihove drobne odločitve delujejo na sooblikovanje in spreminjanje kurikulumov. Na splošno pa so bili tudi mnenja, da je njihova vsakodnevna praksa vse premalo upoštevana pri političnih kurikularnih odločitvah na ravni sistema. Zato so tak način aktivnega sodelovanja pri evalvaciji in razvoju kurikulumov dojeli kot pomembno pot za pošiljanje njihovih sporočil iz vsakodnevne prakse oblastnim strukturam odločanja.
- Poudarili so potrebo po razkritju različnih interesov in različnih "političnih iger", ki neprestano vplivajo na oblikovanje in sooblikovanje vsakodnevnih izobraževalnih okolij in dogajanj znotraj njih. Če to ni storjeno, pravijo učitelji, to lahko nanje deluje tako, da izgubijo vsakršno zaupanje v izobraževalni sistem.
- Zelo pozitivno so ocenili sodelovanje s kurikularnimi strokovnjaki - teoretiki. Ti so namreč njihovo vsakodnevno prakso in težave, s katerimi se soočajo, znali teoretsko podpreti in jim prikazati, kako take težave obravnavajo in poskušajo reševati s teoretičnega stališča.
- Povečala se je pripravljenost učiteljev za sodelovanje pri (so)oblikovanju izobraževalne politike na ravni posamezne izobraževalne institucije. Tako učitelji kot vodstveni delavci, ki so sodelovali v raziskovalni skupini, so bili mnenja, da tak način dela omogoča boljši pretok informacij med njimi.
- Pokazalo se je tudi, da si učitelji želijo več sodelovanja s svojimi učiteljskimi kolegi (to jim je bilo v raziskovalni skupini omogočeno), saj na tak način lahko preverjajo svojo prakso, ki je vse prevečkrat "zaprta v razred" in odmaknjena od profesionalnih stikov s podobnimi ali različnimi praksami.
- Kot zelo pozitivno so ocenili tudi to, da celotno dogajanje ni bilo vnaprej točno definirano, ampak se je sproti prilagajalo izkazanim potrebam različnih subjektov v skupini (eno izmed načel akcijskega raziskovanja).
- Občutek pridobitve moči, ki so ga opisovali, govori v prid razvojnemu potencialu akcijskega raziskovanja.
- Tak način evalvacije in razvoja kurikulumov se je izkazal kot pomembna možnost "uporabe učiteljskih glasov" za prenos pomembnih sporočil tako vodstvu šol kot vsem tistim, ki sprejemajo odločitve na ravni izobraževalnega sistema.

Avtorji zato članek zaključujejo z znanim Stenhousovim izrekom, ki pravi: *"Na koncu bo učitelj tisti, ki bo, s tem ko bo razumel svet šole, tega spremenil in izboljšal"*. Dodajajo pa, da bi bilo morda ta zelo ilustrativen izrek še nekoliko razširiti, in zapišejo: *"Vsakdo, ki je na tak ali drugačen način povezan z realnim življenjem posamezne šole, bo s tem, ko bo to realno izobraževalno okolje kritično spoznal in razumel, to okolje spremenil in izboljšal."*

Sklepne misli

Akcijski pristop k raziskovanju gotovo ni nič novega. O njem je bilo v zadnjih letih veliko napisanega tako v tuji kot v domači strokovni literaturi. Tako kot v članku ugotavljajo avtorji, pa je o njem verjetno res veliko lažje pisati, kot ga v praksi zares izvajati. Verjetno bi bilo treba razloge za to iskati predvsem v tem, da gre pravzaprav za zahteven način raziskovanja, saj je za njegovo uspešno izvajanje potrebna pripravljenost različnih subjektov za sodelovanje in osebna angažiranost.

Zaradi različnih interesov, ki so razkriti in izzvani v raziskovalni skupini, se pred vse sodelujoče postavlja zahteva po večji sprejemljivosti za drugačnost in kongruenco različnih pogledov. Predvsem pa pripravljenost za konsenzualno usklajevanje le-teh. Kako težko je včasih to storiti, je lepo razvidno iz dogajanj, ki jih ob projektu kurikularne prenove v zadnjih dveh letih lahko spremljamo v Sloveniji. Že ob usklajevanju in sprejemanju prenovljenih oziroma novih izobraževalnih programov na ravni izobraževalnega sistema se namreč soočajo različni strokovni in drugi interesi, ki jih je med seboj zelo težko uskladiti. Pa tudi ko bodo prenovljeni oziroma novi izobraževalni programi usklajeni in sprejeti, delo še zdaleč ne bo končano. Za to, da določen izobraževalni program resnično zaživi v praksi in prinese pričakovane rezultate, je namreč treba storiti še veliko več kot to, da "izobraževalne potrebe spravimo na papir". Veliko izobraževalnih programov, tudi na področju izobraževanja odraslih, se bo v naslednjih letih poskusno uvajalo in na podlagi tega ugotavljala njihova primernost in učinkovitost. Prav to pa je morda krasna priložnost, da pri raznih evalvacijskih raziskavah uporabimo nekatere od elementov kritičnega akcijskega raziskovanja.

Tak način ugotavljanja učinkovitosti in razvoja izobraževalnih programov bi se morda dalo koristno uporabiti prav v izobraževanju odraslih, kjer zagovarjamo potrebo po skupnem sodelovanju kurikularnih načrtovalcev, vodstev izobraževalnih organizacij, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih, učiteljev in samih udeležencev izobraževanja. Glede na sodobne težnje na področju izobraževanja odraslih (in izkazane potrebe po izobraževanju) pa bi ob oblikovanju podobnih evalvacijskih raziskovalnih skupin svoje mesto morali dobiti tudi delodajalci, pa še kdo. Kritični akcijski pristop k oblikovanju in razvoju izobraževalnih programov gotovo ne more biti "recept", ki bi ga lahko uporabljali kar vseprek. Morda pa bi prav pri razvoju programov za odrasle v določenih primerih tak način dela lahko našel svoje mesto.

Tanja Možina, ACS

OBVESTILA

RTV Slovenija **Okrogla miza *Mediji in vseživljenjskost* učenja**

Andragoški center Slovenije v sodelovanju z RTV Slovenija organizira omizje z naslovom *Mediji in vseživljenjskost učenja*, ki bo 30. septembra ob 16. uri v prostorih RTV Slovenija na Kolodvorski 2, Ljubljana. Kot uvodničarji bodo s svojimi prispevki sodelovali: dr. Manca Košir, dr. Pavel Zgaga, dr. Darko Štrajn, Barbara Lombergar, Janez Čadež, Bogi Pretnar, dr. Vida A. Mohorčič Špolar, dr. Zoran Jelenc. Vabljeni.

Andragoški center Slovenije **Diskusijska stran in odprti telefon**

V času Tedna vseživljenjskega učenja '98 (od 19. do 25. oktobra) bo na domači strani ACS (www.acs-saec.si) odprta diskusijska stran. Lahko boste postavljali vprašanja v zvezi z možnostmi izobraževanja odraslih v Sloveniji.

Prav tako bo v času TVU deloval odprti telefon. Začeli bomo v torek, 20. 10., s temo izobraževanje za pridobitev izobrazbe, pravice in možnosti (kako do spričevala ali diplome?). V sredo bo vodilna tema Možnosti za samostojno učenje (ne učimo se samo v šoli). V četrtek bomo nadaljevali s temo Pomoč odraslim pri učenju, v petek bomo pozornost namenili izobraževanju brezposelnih (Kako si z izobraževanjem izboljšam možnosti za zaposlitev). Zadnji dan, v soboto, pa bodo strokovnjaki odgovarjali na vprašanja na temo izobraževanja starejših (Nikoli ni prepozno za učenje). Teme in natančne telefonske številke bodo objavljene na Teletekstu, stran 309, v Delovi Borzi dela, na Radiu Slovenija (vsak dan v Tednu v oddaji Izobraževalni program, od 14. do 15. ure) in še kje.

